

ECZACILIKTA UZMANLAŞMA

Prof. Dr. İlker KANZİK*

54. Uluslararası FIP Kongresi 4 - 9 Eylül 1994 tarihleri arasında Lizbon, Portekiz'de yapıldı. Akademik Seksiyonu'nun bu yılki gündemini Eczacılıkta Uzmanlaşma oluşturuyordu ve 8 Eylül'deki özel oturumunda bu konu ile ilgili olarak çeşitli görüşler öne sürüldü ve tartışıldı. Kuzey Amerika'nın görüşü Prof. Dr. W. Sawyer (ABD), Avrupa'nın görüşü ise, aynı zamanda Akademik Seksiyonun da Başkanı olan Prof. Dr. J.M. Aiache (Fransa) tarafından sunulduktan sonra Prof. Dr. J. Gagne (Kanada), Prof. Dr. B. del Castillo (İspanya) ve Prof. Dr. E.D. Ahlgrimm (Almanya; aynı zamanda Avrupa Birliği, Tavsiye Komitesi Başkanı) kendi ülkelerindeki uygulamaları özetleyerek tartışmaya katıldılar. Daha sonra konu genel tartışmaya açıldı.

Bu yazıda, üç saatten fazla süren bu toplantıya konuşmacı olarak katılan bilim adamlarının görüşleri herhangi bir yorum yapılmadan özetlenecektir.

Toplantıda ilk konuşmacı olan Prof. Dr. Sawyer daha önce Kuzey Amerika'nın bakış açısını açıklayacağına bildirilmesine karşın özellikle ABD'deki uygulamalar üzerinde durdu.

Sawyer, ABD'deki Eczacılık Fakültelerinin hemen hepsinin 6 yıllık bu eğitimden sonra Pharm D (Eczacılık Doktoru) ünvanı verdiğini ve eğitim programlarının da ağırlıklı olarak hastaya yönelik ve dolayısıyla klinik eczacılık anlamında olduğunu belirtti. Bu ünvanla mezun olanlar serbest eczacılık, klinik eczacılık veya hastane eczacılığı yapabilmektedirler. ABD. eczacılıkta uzmanlaşmayı mezuniyet sonrası bir olgu olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla, uzmanlık için başvurulara aranacak nitelikleri ve sınavların içeriklerini saptamak ve bir sertifika vermek üzere Amerikan Eczacılık Fakülteleri Birliği (American Association of Colleges of Pharmacy; AACP)'ne bağlı olarak bir "Board of Pharmacy Specialization" oluşturulmuştur. Bu Board şimdilik üç uzmanlaşma konusu saptamış: Nükleer Eczacılık, Farmakoterapi ve Beslenme Desteği (Nutritional Support) ve bu güne kadar bu dallarda sırasıyla 288, 485 ve 304 eczacıya sertifika vermiştir. Verilen sertifika sayısının düşük olması ise bu sertifikaların herhangi bir kurum veya kişi tarafından tanın-

mamasından kaynaklanmaktadır. Hatta Başkan Clinton'un Sağlık Reformu kapsamında da uzmanlaşma yer almamaktadır. Dolayısıyla, Sawyer'e göre sertifikaların fonksiyonel olabilmesi için, öncelikle *toplumsal, mesleki, örgütsel* ve *bireysel* oryantasyonun sağlanması gerekmektedir.

Sawyer'in konuşmasıyla ilgili olarak toplantıya katılanların (özellikle Avrupa'dan) soruları, ABD'deki eczacılık eğitim programlarında farmasötik teknoloji ile biyoteknolojiye oldukça az yer verilmesi üzerinde yoğunlaştı. Bu yaklaşım üzerine Prof. Dr. Sawyer, eğitim programları hazırlanırken ileriki 40 yıl için profesyonel yetiştirildiğinin göz önünde tutulması gerektiğini vurguladı. İlaçla ilgili bilgilerin çok hızlı bir biçimde değişmesi nedeniyle eczacılık pratiğinde çalışanların sürekli eğitim almaları ve belli aralıklarla (5-7 yıl) sınav tabii tutulmaları gerektiğini de sözlerine ekledi. Farmasötik Teknoloji ile hasta sağlığına yönelik hizmetlerin (patient care) tümüyle farklı iki yol olduğunu, dolayısıyla her ikisinin tek bir program içinde aynı kalitede verilemeyeceğini ve bu nedenle ABD'deki eczacılık fakültelerinin büyük bir çoğunluğunun eğitim programlarını klinik eczacılığa (Pharmaceutical care) ağırlık verecek bir biçimde düzenlediklerini açıkladı. Bu kararların fakültelerce tek başına alınmadığı, bunların başta Amerikan Eczacılık Fakülteleri Birliği olmak üzere bir çok kurum ve kuruluşun da katılımıyla alınan ortak kararlar olduğuna değindi. Ayrıca bu kararların alınmasındaki en önemli unsurun, toplumun eczacı hizmetlerinden ne beklediği ve ne için para (vergi) ödediği olduğunu da altını çizerek belirtti. Yüksek teknolojiyle üretilen biyoteknoloji ürünü ilaçların tedavide kullanılmaya başlamasıyla birlikte biyoteknolojinin de eczacılık eğitim programına doğal olarak dahil edildiğini, ancak bunun Avrupalı meslektaşlarının düşündüklerinin aksine ayrı bir bilim dalı olarak değil de ilgili dalların konuları içinde diğer ilaçlarla birlikte işlendiğini açıkladı. Örneğin, özellikle klasik mikrobiyolojiden vazgeçip yerine immunolojinin verildiğini ve bu konuda moleküler biyoloji, biyokimya ve farmakolojinin entegrasyonuna geçildiğini belirtti.

Her yeni ilaç grubunun bir bilim dalı haline getirecek eğitim programına ilave etmenin sonunun olmadığını, bunun özellikle multidisipliner bir konu olan biyoteknoloji ürünleri ve geliştirilmekte olan gen

* Prof. Dr. İlker KANZİK
Gazi Üniversitesi Farmakoloji A.B.D.

tedavisi, antisense tedavisi, monoklonal antikörlerle tedavi için geçerli olduğunu, aksi halde eğitim programının gereksiz yere şişirilerek, hedeften uzaklaşılacağına inandığını söyledi ve toplantıya ABD'den katılan ve aralarında Amerikan Eczacılık Fakülteleri Birliği (AACP) başkanının da bulunduğu meslektaşlarına aynı görüşü paylaşıp paylaşmadıklarını sorduğunda hepsi aynı görüşte olduklarını belirttiler.

Avrupa görüşü ise Prof. Dr. Aiache tarafından açıklandı. Prof. Dr. Aiache ABD'deki meslektaşlarıyla bir çok konuda aynı fikirde olduklarını, bu nedenle Fransa'da ilk dört yıllık temel eczacılık eğitimi üzerine iki yıl klinik eczacılık ağırlıklı bir programın uygulandığını belirtti. Ancak Fransız eczacılık eğitim programının, özellikle temel eczacılık programının ABD'inden farklılıklar da içerdiğini vurguladı. Avrupalı eczacıların farmasötik teknolojiye daha fazla önem verdiklerini, eczacıların ilaç firmalarında bu konuda çalışmaya büyük ilgi gösterdiklerini ve diğer mesleklerden gelen rekabete karşı koyabilmek için eğitim programlarında bu konulara hala ağırlık vermek zorunda kaldıklarını söyledi.

Prof. Dr. Aiache; ayrıca Avrupa Birliği'nce Eczacılık Eğitimi ile ilgili olarak bir direktifin (85/432/EEC) bulunduğunu ve buna göre minimum düzeyde 14 zorunlu konunun belirlendiğini hatırlattı. Buna rağmen, üye ülkeler arasında tam bir uyumun sağlanmadığını da belirtti. Fransa'nın son olarak 1984 yılında eğitim programını gözden geçirerek, yenilediğini hatırlatan Prof. Dr. Aiache, tek diploma fakat farklı eğitim programları konusunda görüş birliğine varıldığını belirtti. Eczacılık Fakültelerinde bölümlaşmeye gidilmediğini, bunun yerine daha verimli olan ve ilgili bilim dallarının bir araya gelerek oluşturdukları çeşitli "araştırma gruplarının" oluşturulduğunu açıkladı. Fransa'da uzmanlaşma konusunda mezuniyet sonrası ABD'ndeki benzer bir yaklaşımın bulunmadığı, ancak mezuniyet sonrası bir eğitimle örneğin Homeopati uzmanlığı verildiğini, biyoteknolojide uzmanlaşmanın Fen Fakültelerine kayacağı endişesiyle bu konuda da yine benzer bir programın açılmak istendiğini belirterek sözlerine son verdi.

Kanada'daki uygulamaları açıklamak için söz alan Prof. Dr. Gagne, kendi eğitim programlarının büyük ölçüde ABD'ndekine benzer olduğunu ancak Kanada'nın henüz eczacılıkta her hangi bir uzmanlaşmayı kabul etmediğini belirtti. Uzmanlaşma konusunda bir komisyonun kurularak bu konudaki talebin ve ihtiyacın ne olduğunun incelendiğini de sözlerine ekledi.

Prof. Dr. Gagne, eğitimin kalitesinin çok önemli olduğunu vurgulayarak, dünyadaki bir çok ülkede olduğu gibi Kanada'da da kaliteyi denetleyecek bir Board'un bulunmayışının büyük bir eksiklik olduğunu belirtti.

İspanya'nın konuyla ilgili bakış açısını sunan Madrid Eczacılık Fakültesi Dekanı ve bir kaç göbek eczacı bir aileden gelen Prof. Dr. B. del Castillo, İspanya'nın eczacılıkta uzmanlaşmayı yasal olarak kabul etmiş bir ülke olduğunu açıkladı. Uzmanlaşmanın yasallaşmasında bir biyokimyacı uzmanı olan Eğitim Bakanı ile bir analitik kimyacı olan kendisinin büyük rolü olduğunu söyledi. Prof. Dr. B. del Castillo önce bizim eğitim programımıza da oldukça benzer olan ve toplam 345 kredi gerektiren lisans eğitim programını açıkladı; bu programı tamamlayanlar ayrıca devlet mezuniyet sınavını da başarmak zorundadır. İspanya'da uzmanlaşma, mezuniyet sonrası programlarla düzenlenmekte ve Klinik Analiz, Klinik biyokimya, Hastane Eczacılığı ile Mikrobiyoloji ve parazitoloji dallarında olmaktadır. (Biyokimyacı bir Eğitim Bakanı ile Analitik Kimyacı bir Dekanın uzmanlık dallarının belirlenmesinde katkıları belli olmaktadır!). Ancak uzmanlara özel bir tazminat ödenmediğinden, programlara özel bir ilgi de gösterilmemektedir.

Aynı zamanda Avrupa Birliği Tavsiye Komitesi Başkanı da olan Prof. Dr. E.D. Ahlgrimm Almanya ve Avrupa Birliği'nin konuya bakışını özetledi. Prof. Dr. Ahlgrimm Almanya'da eczacılık eğitiminin yeniden gözden geçirildiğini ve bu amaçla devlet, üniversite ve eczacılar birliği temsilcilerinden oluşan bir komisyonun oluşturulduğunu belirtti. Bu komisyonun, eğitim programının % 50 teorik, % 35 pratik ağırlıklı olması ve ayrıca programın içeriğinin de günün koşullarına göre (Almanya'daki eczacıların % 90'ının serbest eczacı olarak çalıştıkları göz önünde tutularak) yeniden düzenlenmesi gerektiği konusunda görüş birliğine vardığını açıkladı. Almanya'da bir çok fakültenin bu doğrultuda değişiklik yaptığını belirten Prof. Dr. Ahlgrim, fazla ayrıntıya girmeden eski programın örneğin % 62'sini kapsayan kimyanın yüzdesinin azaltılarak, eğitim programlarının en az 1/3'ünün farmakolojiye ayrıldığını çarpıcı bir örnek olarak verdi.

Bu konuşmalardan sonra genel tartışmaya geçildi. Bu bölümdeki en ilginç soru KKTC temsilcisi Ecz. Fatma Azgın'dan geldi. Azgın tüm konuşmacılara yönelttiği sorusunda kozmetolojiden eğitim programlarında neden hiç söz edilmediğini sordu. Verilen cevap

Avrupa Birliği Tavsiye Komitesinin ise eczacılık temel eğitimini çok kompleks bulduğunu ve yeniden düzenlenmesi gerektiğini vurgulayarak temel eczacılık eğitiminin dört (4) yıl olması gerektiği konularında tavsiye kararı aldığını belirtti. Aynı komitenin, uzmanlaşma ile ilgili görüşü ise mezuniyet sonrasında olmak üzere 2 yıldır. (Toplantı sonrasında Prof. Dr. Ahlgrimm'den söz konusu tasarımı istediğimde, Avrupa Birliğinde işlemlerin çok yavaş yürümesi nedeniyle tasarımın ancak Mayıs-1995 yayınlanabileceğini söyledi ve daha önce veremeyeceği için de özür diledi).

son derece kısa idi; hem ABD hem de Avrupalı meslektaşlarımıza göre kozmetiklerle ilgili özellikler büyük ölçüde üreticiler tarafından belirlendiğinden kozmetoloji eczacılıkla doğrudan ilgili bir konu değildi, "Parapharmacy" idi. Bazı ülkelerde (Fransa, Belçika gibi) seçmeli ders olarak ders programlarında bulunmaktadır.

SONUÇ

Toplantı boyunca sunulan bildirimlerden ve yapılan tartışmalardan şu sonuçları çıkarmak olasıdır:

- 1- ABD ile Avrupa arasındaki görüş farklılıkları sürmektedir.
- 2- Teknoloji ve hasta sağlığı (patient care) çok

farklı iki yoldur. Ancak günümüz eczacılık hizmetlerinin büyük ölçüde hastaya yönelik olması nedeniyle eğitim programlarının da bu doğrultuda yenilenmesi gerekmektedir.

3- Avrupa Birliği (85/432/EEC sayılı direktif), 4 yıllık temel eczacılık eğitimine dayalı 5 yıllık süresinde karardır.

4- Eczacılıkta uzmanlaşmanın mezuniyet sonrası programlarla gerçekleştirilmesi gerekir.

5- Türkiye'de de artık tüm ilgililerin (Fakülteler, TEB, Eczacı Odaları, Kamu Eczacıları gibi) bir araya gelerek eczacılık eğitiminin günün koşullarına göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

DEKİM

ECZA DEPOSU A.Ş.

Hizmetinizde

Dekim Ecza ve Kimyevi Mad. Tic. San. A.Ş.

165 Sokak No : 29 Nokta / Hatay - İZMİR

Tel : 0. 232. 232 70 90 (4 Hat)

Fax : 0. 232. 232 70 92 (2 Hat)